

Така например Николай от Житието на Матей Граматик дружи дори с етническия противник (участва в угощения заедно с турците), заема подобаващо място в тогавашната социална структура, макар и враждебно настроена спрямо християнството. Но в мига, когато осъзнава стореното с него в пияно състояние (турците го напиват и обрязват), той изживява дълбока вътрешна драма, за да вземе най-съдбовното решение в живота си. Отхвърля настояванията на побителя да изпълнява мохамеданските обреди, да се разведе с жена си или и тя да се помохамеданчи. Обикновеният общар *избира* да умре, но да остане праведен християнин. Естествено изборът му на християнски „воин“ и мъченик е съпътстван от лобно съзнание и духовногероическа смърт. Аналогичен е и случаят с Кочо, който в екстремн момент за собствения живот, за живота на семейството, рода, Перушица и „България цяла“ – избира най-ужасяващото, но и най-свято решение – смъртта на себе си, детето си, съпругата си. Заради спасението в измеренията на метафизичното.

И Николай, и Кочо са примери за това как човекът и в смъртта доказва стремежа си да бъде автентичен. А да съществува автентично, означава да живееш с пълното съзнание за неповторимото, за уникалното на личностното си битие. Така четени един след друг, но и един до друг Николай Нови Софийски и Кочо Чистеменски изграждат митопоетичната фигура на *общаря*. Макар че ги дели тъмната зона на повече от три робски столетия, те са изразители на един и същ патос на живеене – отстояването на земя, кръв, род и вяра.

Съвпаденията между „житието“ и „одата“ обаче не са само на равнище типология на героя, но и на равнището на топиката, образността, реторичния патос, разбира се, при цялото своеобразие у отделните автори. В творбата на Матей Граматик се откроява твърде обширен фрагмент с историко-географско, прославящо-патетично описание на София. За жанровия житиен канон присъствието на възхвала на родното място на светеца или мястото на неговото мъчение е абсолютно задължителен елемент. Както сочат наблюденията на Д. Петканова, вниманието към географската среда и екскурзията към величавото минало на града е традиция, положена в старобългарската литература от Константин Костенечки⁸. Според патетичната стилистика на „Житието“ София е „един от преславните и велики градове“, „*такъв голям град няма в цяла Македония, Арабия, Палестина, Египет и в източните страни*“. София е град на „превелики планини“, на лечебни извори, на героически разкази. Тя е свещен център на християнската и българската идентичност.

Не по-малко възторжена е Вазовата възслава на Перушица, за която Милена Цанева убедително твърди, че не е лирическо отклонение, а самата сърцевина на поемата, превръщаща я в ода. Перушица от „глуха провинция“, от периферен в геостратегическо отношение за нацията топос („*нищожна*“, „*без крепост*“, „*без мощ*“, „*без никой вожд*“, „*без минало славно*“, „*без примери славни*“) се превръща в град – духовна светиня, в град – „сърце“ на идеята за Родина. Тя е „*гнездо на герои*“, чиято „пепел и гроб“ осветяват „*нашата свобода*“; тя е гордо отъмщение, ново слово, засяло в историята на Отечеството. Тя е пример за това „*как да мре народа... в общата тревога*“. Със „*смъртта си страшна и храбри момичи*“ Перушица „*Картаген надмина, Спарта засрами*“. Реторичният патос у Вазов не е просто изискване на одическия жанр, нито пък е само почерк на автора. Реторическото при народния поет не е само украсе-